

Pomen podpornih organizmov za zagotavljanje vrstne pestrosti, trajnostno kmetovanje in varovanje naravnih virov

Z izrazom **podporni organizmi** označujemo živali in druga živa bitja, ki nehotе **pomagajo kmetu, sadjarju, vrtičkarju pri njegovem delu**, a so **pogosto prezrti**. Odvisni so od različnih habitatov in drugih elementov, ki jih v prostoru ohranja ali vnese človek. Slednji in vse bolj očitne podnebne spremembe pa ta prostor spreminjajo razmeroma hitro in korenito, kar vpliva tudi na pojavnost koristnih organizmov, predvsem v smislu zmanjšanja njihove prisotnosti in v najhujšem primeru izumrtja.

Zagotavljanje prisotnosti podpornih organizmov v kmetijskih krajini in drugih prostorih je bil predmet triletnega projekta Evropskega partnerstva za inovacije (EIP) *Ohranjanje skrivališč in bivališč podpornih organizmov za zagotavljanje vrstne pestrosti, ekosistemskih storitev, varovanja naravnih virov in izboljšanja potenciala kmetijskih zemljišč, v luči prilagajanja prihajajočih podnebnih sprememb* ali krajše **EIP 16.5 Podporni organizmi**, ki se zaključi 18. maja 2025.

Projekt se je osredotočal na **spoznavanje podpornih organizmov, zagotavljanje njihove prisotnosti** v kmetijski krajini ter na **ozaveščanje** partnerskih in drugih kmetij, strokovne in splošne javnosti o njihovih ekosistemskih storitvah, varovanju biodiverzitete in trajnostni rabi naravnih virov.

Med podporne organizme štejemo **ptice** (ptice pevke, ujede, sove), **žuželke** (medonosna in divje čebele, čmrlji, muhe trepetavke, metulji, hrošči idr.), **netopirje, ježe, plazilce** (kuščarji, kače), **dvoživke** (žabe, krastače, pupki), **deževnike** idr.. Prav vsak od njih za svoj obstoj potrebuje določen življenjski prostor.

Čebele in druge žuželke poskrbijo za opraševanje rastlin, sove so učinkovite plenilke voluharja in drugih glodavcev, netopirji pa žuželk, ki lahko povzročajo škodo na kmetijskih rastlinah. Foto v sredini: <https://www.klubgaia.com>

V projektu smo obravnavali problematiko **izginjanja habitatnih tipov kmetijske kulturne krajine** (visokodebelnih sadovnjaki, ekstenzivni, vrstno pestri travniki, mejice, gozdni robovi, mokrotna območja), ki so po svoji biodiverziteti med **najvrednejšimi ekosistemi** in kot taki predmet številnih naporov ohranjanja na državni in evropski ravni (npr. omrežje zavarovanih območij Natura 2000, Skupna kmetijska politika 2023-2027 s PRP ukrepi), hkrati pa **predstavljajo bivališča in skrivališča podpornih organizmov**. Intenzifikacija kmetijstva na eni strani in opuščanje kmetijske rabe na drugi strani povzročata izgubo teh naravno pomembnih habitatov in njihove biodiverzitete. Podatki kažejo na **upad populacij opraševalcev, povečanje erozije tal, večjo porabo kemičnih sredstev, zmanjšano kakovost tal in vode**. Kmetijska zemljišča postajajo vedno bolj enolična, kar zmanjšuje odpornost pridelovalnih sistemov na vse pogostejše vremenske ekstreme, bolezni in škodljivce. Z izgubo habitatov tako izgubljam tudi podporne organizme, ki so ključni za zdravo in trajnostno kmetijstvo ter ohranjanje naravnih virov. Nizka vrstna pestrost (živali in drugi organizmi, rastline) pomeni tudi **manjši nabor ekosistemskih storitev**, ki jih zagotavljajo podporni organizmi in njihovi habitat.

Glavni namen projekta je zato bil **razvoj modela umeščanja različnih elementov kot bivališč in skrivališč podpornih organizmov** ter **vzdrževanja njihovih življenjskih prostorov** (habitatov) s čimer smo zasledovali in dosegli naslednje cilje:

- **ohranitev, vzdrževanje in obogatitev** različnih **habitatov**, ki predstavljajo skrivališča in bivališča podpornih organizmov;
- **umeščanje novih skrivališč in bivališč** podpornih organizmov za zagotavljanje njihove prisotnosti v kmetijskem in drugih prostorih;
- **povečanje vrstne pestrosti** na ekosistemski, vrstni in genetski ravni (dolgotrajen proces);
- zagotavljanje biotsko in proizvodno **raznoverstnih kmetijskih površin** in s tem **izboljšanje potenciala kmetijskih proizvodov**;
- **povečanje ozaveščenosti** kmetovalcev, kmetijskih svetovalcev in drugih deležnikov o dodani vrednosti bivališč in skrivališč podpornih organizmov ter nasploh habitatov (**ekosistemske storitve**) za kmetijstvo in varstvo narave.

Travniški sadovnjaki, gozdni rob in ekstenzivni travniki so pomembni habitat, kjer podporni organizmi živijo, se prehranjujejo in tudi razmnožujejo. Foto desna slika: www.zaplana.si.

Praktični preizkus projekta

Da bodo naši pomočniki lahko učinkoviti, je pomembno, da se pri nas kar se da dobro počutijo. Zato je ključnega pomena, da pravočasno prilagodimo upravljanje teh vrstno bogatih območij, da bodo tudi v prihodnje zagotavlja raznolikost strukture, procesov in storitev.

V praktični del projekta je bilo vključenih **pet kmetijskih gospodarstev (KG)** iz **različnih slovenskih regij**, za katere so značilne **različne naravne danosti** in posledično tudi **habitati**, ki vplivajo na prisotnost določenih podpornih organizmov: **KG 2DOM d.o.o., so.p.** (Zaplana, Vrhnika – Osrednja Slovenija), **KG Makrobios Panonija, so.p.** (Lucova – Goričko) ter **kmetije Široko** (Tolminski Lom – Goriška regija), **Žagar** (Jugorje pri Metliki – JV regija) in **Štanta** (Vremski Britof – Primorsko-notranjska regija).

Glede na pestrost lokacij izbranih KG smo najprej naredili **predvidevanja**, katere vrste bi se na določenih gospodarstvih lahko pojavljale in kakšen vpliv bi imele na gospodarjenje oz. aktivnosti na kmetiji. Sledil je **obisk kmetijskih gospodarstev** z ogledom zemljišč in **pogovori z lastniki** (potrebe, razvojne usmeritve). Glede na naravo živali sta na njihovo videnost močno vplivala vreme in letni čas. Ne glede na to smo se na terenu usmerili predvsem v njihova potencialna bivališča in skrivališča. Vpliv določene živali je seveda drugačen, v kolikor se na kmetijskem gospodarstvu pojavlja le prehodno ali pa tam tudi živi in se razmnožuje.

Terenski ogled na KG Široko in KG Makrobios – ugotavljanje stanja glede prisotnosti podpornih organizmov, njihovih bivališč in skrivališč ter ozaveščanje dijakov SGLŽŠ oz. študentov FKBV UM o podpornih organizmih in njihovih ekosistemskih storitvah.

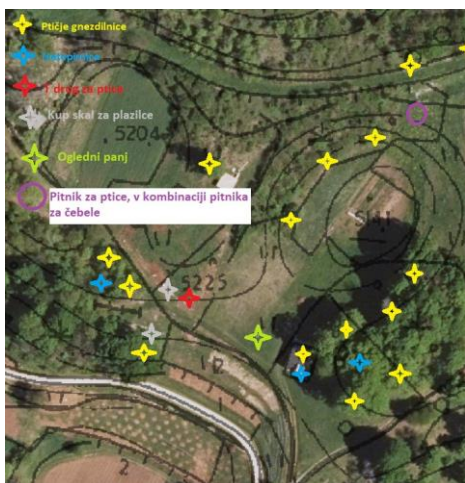

Terenski ogled na KG Štanta, Žagar in 2DOM – ugotavljanje stanja glede prisotnosti posameznih živali in katere elemente, ki so že prisotni na posameznem KG, z ustrezno obnovo oz. ureditvijo lahko uporabimo za privabljanje koristnih organizmov v prostor.

Glede na ugotovljeno stanje na trenu in podatke iz javnih evidenc (npr. Atlas okolja, GERK, Naravovarstveni atlas), predvsem glede geografskih značilnosti, smo oblikovali **načrt umeščanja** različnih elementov kot bivališč in skrivališč podpornih organizmov. Usmerili smo se na izbor bivališč in skrivališč, ki bi jih bilo potrebno umestiti v prostor na posameznem kmetijskem gospodarstvu, da **povečamo prisotnost obstoječih** oz. **privabimo** v prostor **nove koristne organizme** ter tako zagotovimo večjo vrstno pestrost in širši obseg ekosistemskih storitev. Glede na naravne danosti in velikost posesti so bile pripravljene tudi **sheme** za umestitev posameznih elementov v prostor na partnerskih KG.

Na vsakem kmetijskem gospodarstvu smo na novo **umestili lesene** (10) in **glinene** (5) **gnezdilnice**, **lesene netopirnice** (3) ter obnovili oz. ustrezno uredili elemente, ki so bili že prisotni na posameznem KG (npr. **kupi skal**, **odmrla drevesa** in **druga lesna biomasa**, **drevesni osamelci**, **manjši vodni kali**; na določenih KG so bili nekateri od teh elementov umeščeni na novo). Na določena KG so bili umeščeni tudi **hoteli za žuželke**, **čmrlje** in **metulje** ter **drogovi za ujede**.

Za izvedbo praktičnega preizkusa je bila ključna motiviranost KG, članov partnerstva, zato smo že v prvem obdobju projekta pričeli s **programom usposabljanja** (3 deli, skupaj 9 ur), ki so se ga lahko udeležila tudi druga kmetijska gospodarstva. Predano jim je bilo znanje o podpornih organizmih, pomenu njihovih bivališč in skrivališč ter habitatov za sonaravno kmetovanje, varstvo biodiverzitete in okolja nasploh. Prisotnost koristnih organizmov je še posebej pomembna na KG, ki se ukvarjajo z **ekološkim kmetovanjem** (v našem projektu so sodelovali trije taki partnerji - KG Makrobios Panonija, kmetija Žagar in Široko), kjer se zahteva čim manjša uporaba pesticidov, drugih kemičnih sredstev oz. dodatkov pri pridelavi hrane.

Ekološka kmetija Žagar, Jugorje pri Metliki: načrt umestitve novih ter evidentiranje obstoječih bivališč in skrivališč za podporne organizme; nameščanje netopirnice; očiščen skalni kup bo služil kot skrivališče za plazilce in kače, podrto drevo pa za razmnoževanje hroščev in drugih žuželk ali kot njihovo skrivališče.

T-drog za ujede na KG 2DOM, ki so redne obiskovalke na Zaplani in ščitijo travniške sadovnjake pred voluharji; kupi vej in druge lesne biomase na gozdnem robu privabljajo ježe, kune, hrošče in druge koristne organizme.

Umeščanje glinene gnezdilnice na KG Makrobios Panonija, ki leži v Krajinskem parku Goričko.

Lesene gnezdilnice bodo na KG Široko služile tudi v izobraževalne namene, saj v Širokolangiji prirejajo delavnice za vrtce in šole.

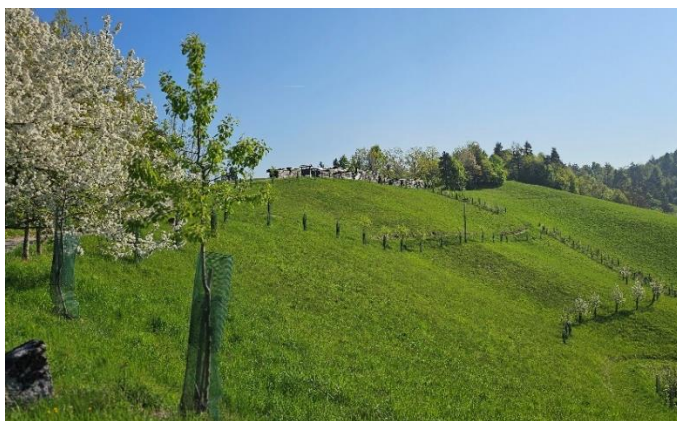

Hotel za žuželke so na kmetiji Štanta izdelali iz odpadnega debla.

Kulturna krajina na partnerskih KG je zelo pestra in raznolika, saj na nekaterih od njih najdemo tako travniške sadovnjake, ekstenzivne travnike, mejice in gozdne robove (na KG 2DOM na Zaplani, KG Makrobios Panonija in TK Široko), na drugih pa določene izmed njih (na KG Žagar ekstenzivni travnik, gozdni rob in nasade dišavnic; na KG Štanta gozdni rob, mejico in ekstenzivni travnik), ki so pomembni življenjski prostori podpornih organizmov. Za zagotavljanje njihove prisotnosti na KG je zato potrebno **redno vzdrževanje** in **obnavljanje** njihovih **bivališč in skrivališč** (čiščenje gnezdilnic, obnavljanje odpadne lesne biomase, vodnih kalov idr.) kot tudi nasploh **habitatov**, zato smo v okviru projekta nadaljevali z **usmeritvami** oz. **ukrepi** za njihovo **trajnostno upravljanje**, ki so bili podani že v nekaterih preteklih projektih, katerih cilj je tudi bilo varstvo biodiverzitete in prilagajanje na podnebne spremembe:

- ohranjanje **travniških sadovnjakov** oz. posameznih **visokodebelnih sadnih dreves** (obrezovanje, gnojenje, zaščita sadik pred škodljivci in objedanjem);
- vzdrževanje **ekstenzivnih, vrstno pestrih travnikov** (košnja 1-2x letno, potem ko rastline odcvetijo, mozaična košnja – del travnika se pusti nepokošen, odsotnost paše oz. kvečjemu ekstenzivna paša po 30. 6., brez ali z minimalnim gnojenjem, odstranjevanje neželenih in invazivnih rastlin) in
- vzdrževanje **mejic in gozdnega roba** (redno čiščenje, odstranjevanje invazivnih vrst, puščanje odpadne lesne biomase na gozdnih tleh, sadnja plodonosnih vrst, ki predstavljajo hrano tako za človeka kot tudi za podporne in druge organizme).

Trajnostno upravljanje različnih habitatov (na sliki travniški sadovnjak na Zaplani in gozdni rob na KG Žagar) zagotavlja ugodne pogoje za življenje podpornih organizmov, pomembno pa je tudi z vidika ohranjanja kulturne krajine slovenskega podeželja.

Rezultati in ugotovitve glede izvedbe projekta

Koliko (različnih) elementov lahko umestimo v kmetijski ali drug prostor je odvisno od **velikosti posesti in obstoječih habitatov**, saj vsak organizem potrebuje **dovolj velik življenjski prostor** - območje, kjer živi, se prehranjuje in razmnožuje. Preveč predvsem enakih ali podobnih elementov na majhnem prostoru pomeni preveliko konkurenco ter s tem zmanjšanje življenjskega prostora in zmožnosti preživetja za posamezne koristne organizme.

Pomembno je tudi, **kako** so posamezna bivališča in skrivališča **narejena in kje** so **postavljena** v prostoru, če želimo, da jih bodo živali in drugi koristni organizmi »uporabljali«:

- **Gnezdilnice za ptice** naj bodo iz **lesa ali gline**, dovolj prostorne in nameščene na **varno mesto**, saj je to ključen dejavnik pri izbiri gnezdišča. Velikost odprtine prilagodimo glede na vrsto ptice, ki jo želimo privabiti v svoj prostor.
- **Čebelji panji in hoteli za žuželke** - slednji so lahko namenjeni eni ali več vrstam, izdelani naj bodo iz nebarvanega lesa, drugih **naravnih materialov**. **Zaščitna mreža** na vhodu preprečuje pticam dostop do ličink. Namestimo jih 1,5–2 m nad tlemi, na zavetno lokacijo, obrnjeno proti JZ.

- **T-drogove za ujede** namestimo ob travnikih, poljih ali sadovnjakih, vsaj 1,5 m nad tlemi, 15–20 m narazen. Če so v nasadu nameščene protitočne mreže, jih razpirajmo le v času, ko preti nevarnost toče, da bodo ujede in sove lahko uspešno opravile svoje delo.
- **Netopirnice** namestimo na sončne lege (J ali Z smer), najmanj 3 m nad tlemi, brez gostega vejevja pred vhodom in bližine umetne svetlobe, zaželena je bližina vode (privablja mrčes, ki je vir hrane).
- Tudi **odmrli (hrastov) les in kupi vej** v gozdu predstavljajo skrivališča oz. bivališča za podporne organizme - kune, ježe, manjše sesalce, žuželke (predvsem hrošče).
- Plazilcem (kuščarji, kače) ustrezajo **kupi skal s špranjami** na sončnih legah, kot skalnjaki, suhozidi ali naravno naloženi kupi.
- Pomemben habitat predstavljajo tudi **vodni kali** (kot življenjski prostor za dvoživke - žabe, krastače, pupke ali kot pitnik za druge živali), katerih dno zatesnimo z glino, ilovico ali zajezimo slepo strugo, da voda ne pronica v tla oz. odteka.

Notranjost in pristajalna površina netopirnice naj bosta hrapavi, s prečnimi rezi.

Gnezdilnice naj se odpirajo z vrha ali spredaj za lažje čiščenje pozimi ali zgodaj spomladi.

Hoteli za žuželke najbolje delujejo ob sadovnjakih in cvetočih vrtovih. Potrebno jih je letno čistiti.

Na izvedbo praktičnega preizkusa – obnova obstoječih in umeščanje novih bivališč in skrivališč so v največji meri vplivale vremenske razmere in druge neodločljive obveznosti oz. opravila kmetovalcev, članov partnerstva, ki so v večji meri odvisne od vremena in imajo prednost pri realizaciji. Za uspešno izvedbo praktičnega preizkusa in tudi drugih projektnih aktivnosti je bilo poleg povečanja usposobljenosti sodelujočih kmetijskih gospodarstev pomembno tudi **sodelovanje** med svetovalnimi, raziskovalnimi in izobraževalnimi institucijami ter kmetijskimi gospodarstvi, saj so kmetje prejeli konkretne in strokovne usmeritve, ki so jih spodbudile k večji motivaciji za sodelovanje, samoiniciativi in kakovostno opravljenemu delu. V kolikor je bilo potrebno, so strokovnjaki pomagali tudi pri izvedbi na terenu.

Za samo izdelavo bivališč in skrivališč niso potrebna posebna strokovna znanja, le nekaj ročnih spretnosti in iznajdljivosti. Kmetije, sploh tiste, ki imajo tudi gozd, lahko ustrezne materiale najdejo v svoji okolici. Potrebna so le določena orodja in pripomočki za namestitev npr. gnezdilnic in netopirnic (žebliji, žica) ter strokovne usmeritve glede lokacij. Za samo vzpostavitev oz. vzdrževanje habitatov nasploh pa so potrebna določena strokovna znanja, ki jih kmetovalci lahko pridobijo s sodelovanjem na projektih s tega področja, s seznanitvijo z njihovimi rezultati, pri kmetijskih svetovalcih in drugih strokovnjakih.

Ob pregledu na terenu ob zaključku projekta je bilo ugotovljeno, da je bila večina gnezdilnic zasedenih – poleg ptic so v nekaterih domovali tudi polhi in ose. Čeprav je razdalja postavitve med posameznimi gnezdilnicami pomembna, so bile na kmetiji široko obiskane prav vse gnezdilnice, ki so postavljene tik ob domačiji, ena

poleg druge in kjer je ob vikendih veliko gostov. Na postavljenih drogovih se velikokrat zadržujejo ujede, na sklanih kupih pa kuščarji in tudi kače. Opaženi so bili izbljuvki sov in iztrebki kun, čebele, metulji in drugi opraševalci ter seveda manjše ptice, v kalih pa paglavci in pupki.

S tem, ko so bila v praktični preizkus vključena kmetijska gospodarstva iz različnih regij, smo v projektu upoštevali širok nabor naravnih, prostorskih in ekonomskih razmer, kar pomeni, da so razvite **rešitve prenosljive tudi na druge kmetije po Sloveniji**.

Pomen razvitih rešitev projekta za kmetijska gospodarstva in okolje

Prisotnost podpornih organizmov v kmetijski krajini in tudi širše prinaša **koristi** tako za **kmetijska gospodarstva** - pričakovane ekonomske koristi vključujejo predvsem večjo prisotnost koristnih organizmov, ohranjanje proizvodno raznovrstnih kmetijskih površin, izboljšanje kmetijske proizvodnje, učinkovitejše prilagajanje na podnebne spremembe, razvoj novih dejavnosti, kot tudi za **okolje** – povečanje biodiverzitete, ohranjanje habitatov nasploh, zmanjšanje negativnih vplivov kmetijstva na okolje.

- Umeščanje novih bivališč in skrivališč za podpirne organizme ter ohranjanje habitatov nasploh prispeva k **večji vrstni pestrosti** (živali in rastline) na kmetijskih gospodarstvih in v širšem prostoru ter s tem k **večjemu obsegu** njihovih **ekosistemskih storitev**.
- Ustvarjeni ugodni življenjski pogoji vplivajo na povečanje števila opraševalcev, kar prispeva k **učinkovitejšemu opraševanju**, izboljšani **kakovosti pridelkov** in **večjemu hektarskemu donosu** (izboljšana kmetijska proizvodnja).
- Prisotnost podpornih organizmov in nasploh habitatov spodbuja bolj **trajnostno kmetovanje**: zaradi **naravne kontrole škodljivcev** se zmanjša poraba fitofarmaceutskih sredstev in drugih pesticidov; koristni organizmi v tleh **ohranjajo rodovitno prst**, zato se zmanjša poraba mineralnih gnojil in drugih dodatkov; **ekstenzivna obdelava** zmanjša uporabo kmetijske mehanizacije idr.. Vse to skupaj pomeni zmanjšanje vpliva na okolje in tudi proizvodnih stroškov.
- Manjša uporaba kemičnih in drugih sredstev prispeva k **varovanju tal** in **podtalnice** (vodnih virov).
- Ustvarjanje oz. ohranjanje habitatov za podpirne organizme v obliki ekstenzivni sadovnjakov in travnikov, mejic prispeva k **vezavi ogljika** v lesno biomaso in talno organsko snov, k **zadrževanju vode v tleh** in **zmanjševanju erozije** ter k **manj emisijam** zaradi manjše uporabe kmetijske mehanizacije, gnojil in FFS.
- Vse to prispeva k **večji stabilnosti pridelovalnih sistemov** ob ujmah, sušah in drugih vremenskih neprilikah in **večji odpornosti na bolezen in škodljivce** ter s tem **učinkovitejše prilagajanje na podnebne spremembe**. Posledično to pomeni tudi dolgoročno ekonomsko varnost in ohranjanje kmetij.
- Vzdrževanje habitatov podpornih organizmov, značilnih za kmetijsko krajino (travniški sadovnjaki, ekstenzivni travniki, mejice, gozdni rob) prispeva k **ohranjanju krajinskih značilnosti slovenskega podeželja** (ambientalna vrednost).
- Prisotnost podpornih organizmov in nasploh njihovih habitatov odpira možnosti za pridobitev določenih **subvencij** (za ekološko kmetovanje, ohranjanje biodiverzitete idr.) in **razvoj novih dejavnosti na kmetiji** (eko-turizem, izobraževalne vsebine, trženje produktov z zgodbo idr.) ter s tem za ustvarjanje **dodatnega prihodka** in razvoj kmetij. **Nova znanja in prakse** pa povečujejo prepoznavnost in trajnost kmetij ter s tem ohranjanje slovenskega podeželja.

Te dobre prakse bi lahko v prihodnje prispevale k **spremembi sistema kmetijskih subvencij**, da bi se več sredstev namenilo za spodbujanje trajnostnega (ekološkega) kmetovanja, ki pripomore k blažitvi podnebnih sprememb, ohranjanju biodiverzitete in varstvu okolja.

Da bodo v projektu razvite rešitve in pridobljeno znanje uporabni tudi po njegovem zaključku (zagotavljanje prisotnosti podpornih, za kmetijstvo koristnih organizmov je dolgotrajen proces) smo izvedli **prenose znanja**

v prakso za **različne deležnike**, skupaj 7 različnih dogodkov v obliki demonstracij znanja, predavanj ali delavnic, strokovne ekskurzije za različne ciljne publike – za druga kmetijska gospodarstva, kmetijske in druge strokovnjake, dijake SGLZŠ in splošno javnost, ter pripravili **priročnik dobre prakse**.

Projekt EIP Podporni organizmi je praktičen primer, kako lahko sodelovanje med kmeti in drugimi strokovnimi organizacijami ter tudi lokalno skupnostjo prinese konkretne, trajnostne rešitve za bolj odporno in naravi prijazno kmetijstvo. Obenem poudarja, da varovanje narave in uspešno kmetovanje nista v nasprotju – nasprotno, dolgoročno si lahko pomagata.

Partnerstvo projekta

Projekt smo izpeljali vodilni partner **2DOM d.o.o., socialno podjetje**, tudi nosilec kmetijskega gospodarstva (Neža Mahorčič in Anja Rupčič) in partnerji – organizacije **Srednja gozdarska, lesarska in zdravstvena šola Postojna** (Gregor Češarek in Tamara Urbančič), **Kmetijski inštitut Slovenije** (dr. Nika Cvelbar Weber in Roman Mavec), **Biološki inštitut Jovana Hadžija ZRC SAZU** (dr. Filip Kuzmič), **Inkluzivni park 1890, so.p.** (Ožbe Šteblaj), **Fakulteta za naravoslovje in matematiko UM** (doc. dr. Sonja Škornik in Tadeja Azola), **Replika Group d.o.o.** (Zina Smodiš Samec, Klavdija Jelovčan in Eva Sekolovnik) ter preostala kmetijska gospodarstva: **Makrobios Panonija, so.p.** (Darja Korelc z družino), **Turistična kmetija Široko** (Aljaž Bevk z družino), **kmetija Žagar** (Slavko Žagar) in **kmetija Štanta** (Maruša Štanta z družino). Pri izvedbi projektnih aktivnosti je prostovoljno sodelovalo tudi Društvo Ljublanica, reka sedmerih imen, so.p., ki deluje v javnem interesu na področju kmetijstva in razvoja podeželja, aktivno pa je tudi na področjih gozdarstva, ohranjanja narave in kulture.

Vsem iskrena hvala za njihov prispevek k uspešni izvedbi projekta.

Projekt se izvaja v obdobju **18. 5. 2022 - 18. 5. 2025** v okviru **ukrepa M16 - Sodelovanje Programa razvoja podeželja RS 2014-2020**, v sklopu 5. javnega razpisa za podukrep 16.5 - Podpora za skupno ukrepanje za blažitev podnebnih sprememb ali prilagajanje nanje ter za skupne pristope k okoljskim projektom in stalnim okoljskim praksam za projekte EIP (2021). Sofinancirata ga **Republika Slovenija** (Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano) in **Evropska unija iz kmetijskega sklada za razvoj podeželja**.

Fotografije: arhiv projekta, drugi viri (navedeno pri posameznih fotografijah).